

Міністерство освіти і науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра історії

**ЕВОЛЮЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ГРОШОВИХ ЗНАКІВ НА ТЕРИТОРІЇ
УКРАЇНИ (ІХ ст. – 80-ті рр. ХХ ст.)**

АВТОРЕФЕРАТ

дипломної роботи

на здобуття освітнього ступеню «магістр»

Виконала:

студентка VI курсу групи 634

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність: 032 «Історія та археологія»

Погановський Андрій Олегович

Науковий керівник:

кандидат історичних наук, доцент

Гайдай Ольга Михайлівна

Миколаїв – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження Розвиток будь-якої держави характеризується певними критеріями. Один з найголовніших – гроші або, іншими словами, монетно-грошова система та її еволюція в контексті розвитку Української державності та в цілому еволюції грошей на території України.

Національні грошові знаки України привертають увагу істориків, економістів, археологів, мовознавців. Вивчення еволюції грошових знаків дає можливість дослідити економіку, державні процеси, торгівлю певного періоду історії. Монетно-грошова система може розповісти про становище держави як ззовні, так і з середини, її економічну силу або, навпаки, слабкість. Повідомляє важливі відомості про політичне життя, конкретну історію, ідеологію, що дозволяє уточнити або дізнатися імена і дати правління тих чи інших володарів.

Таким чином, дослідження даної теми є актуальним та потребує більш ретельного розгляду та систематизації наявних знань.

Об'єктом дослідження є монетно-грошова система.

Предметом дослідження є процес еволюції національних грошових одиниць на території України упродовж IX ст. – 80-х рр. XX ст..

Хронологічні рамки дослідження охоплюють IX ст. – початок 1990-х рр.

Географічні межі дослідження охоплюють територію України в часи Київської Русі, Великого князівства Литовського, Запорізької Січі, Речі Посполитої, Російської імперії, Української Народної Республіки, Рейхскомісаріату Україна та УРСР.

Мета та завдання дослідження є висвітлення та аналіз розвитку монетно-грошової системи на території України з IX до 90-х рр. XX ст..

Відповідно до поставленої мети передбачається вирішення таких наукових завдань:

- Згрупувати та проаналізувати основні праці та джерельну базу з даного питання;
- Показати еволюцію грошової системи Київської Русі та доби ранньомодерної України;
- Розглянути монетно-грошову систему в добу Української революції 1917-1921 рр..
- Проаналізувати гроші окупованих українських земель у 1918-1944 рр.
- Дослідити грошові документи ОУН-УПА;
- Висвітлити грошові реформи СРСР та ювілейні монети, які несуть історичну цінність.

Методологічна основа. Методологія дослідження базується на принципах історизму, об'єктивності, системності, комплексності, діалектики. Міждисциплінарний характер дослідження потребував застосування різних методологічних підходів, якими оперують гуманітарні та соціальні науки: історичного, цивілізаційного, модернізаційного, регіонального, комплексного й інтегрального, структурно-функціонального.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в узагальненні та систематизації матеріалу стосовно обраної теми.

Практичне значення дипломної роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані при написанні наукових монографій та статей з проблем нової історії України, економічної історії, а також у ході розробки відповідних навчальних курсів у вищих навчальних закладах.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки, отримані в результаті дослідження доповідалися на Всеукраїнських науково-практичних конференціях «Могилянські читання – 2016», «Могилянські читання – 2017», «Могилянські читання – 2018» та надруковані у фаховому науковому виданні:

- *Погановський А. О.* Гроші України доби Гетьманату // Революції і голодомори в історичній спадщині України. «Могилянські читання – 2017». Всеукраїнська науково-практична конференція. «Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»: тези. Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2017. С. 49–51.
- *Погановський А. О.* Гроші України доби Директорії (1918-1920 рр.) // Історико-культурна спадщина у контексті відродження самобутності регіонів України. «Могилянські читання – 2018». Всеукраїнська науково-практична конференція. «Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»: тези. Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2018. С. 32–34.
- *Погановський А. О.* Гроші в добу Української революції 1917-1921 рр. // Наукові праці: науково-методичний журнал. Вип. 309. Т. 321. Історія. Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2019. С. 7–11.

Структура дипломної роботи відповідає поставленій меті та визначеним завданням і складається зі вступу, чотирьох розділів основної частини (12 підрозділів), висновків, списку використаних джерел та літератури (102 позиції на 25 с.), додатків (15 с.). Загальний обсяг дослідження становить 100 сторінок, із них основного тексту – 85 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДОСЛІДЖЕННЯ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, основні завдання, географічні та хронологічні межі, розкрито наукову новизну та практичне значення дослідження, апробацію основних одержаних результатів.

У **першому розділі «Стан наукової розробки теми»** розкрито розвиток монетно-грошових систем різних періодів історії України на базі матеріалів дослідників імперського та радянського часів, сучасності. Використана періодика. Розділ включає в себе три підрозділи.

У *підрозділі 1.1 «Історіографія проблеми»* визначено та проаналізовано роботи багатьох істориків, наприклад Комарницька, Гнатишак, Котляр, Дорофєєва. Історіографічна база проблеми національних грошових знаків України є доволі значною. Більшість робіт належать до радянського періоду, вони мають суто науковий характер. Сучасна історіографія теж відкриває нові дослідження в галузі монетно-грошової системи, але за думкою багатьох істориків вона має аматорський характер. Тим не менш від цього їх цінність не зменшується, а виступає як альтернативний варіант, що допомагає при аналізі і дослідженні. Історіографія зазначеної проблеми дозволяє в повній мірі висвітлити поставлену проблему.

У *підрозділі 1.2 «Джерельна база дослідження»* розглянуто довідкова література з економічної історії України. Наприклад можна відзначити періодика стосовно теми дослідження. Першим словником, який оперує нумізматичними термінами, є словник В. Зварича (1972 р.). У ньому пояснюються нумізматичні терміни, більшість яких стосується назв монет і грошових одиниць, висвітлюється їхня історія, вказується сфера розповсюдження. Поряд з цим пояснюються і деякі фінансові та політекономічні терміни. Також важлива спільна робота В. Зварича та

Р. Шуста «Нумізмати́ка: Довідник». Цей довідник містить понад 2 тис. нумізмати́чних термінів, більшість з яких торкається назв монет та грошових одиниць, висвітлюється їх історія, вказується сфера розповсюдження.

Активно тема дослідження підіймається в різних періодичних виданнях.

У підрозділі 1.3. «*Методологічні основи дослідження*» проаналізовано використані методи для написання роботи. Методологічною основою роботи стали також комплексний та інтегральний (системний) підходи до дослідження розвитку монетно-грошової системи України протягом різних часів. Зазначені підходи передбачають синтез загальнонаукового та спеціалізованого вивчення проблеми за допомогою між- і внутрішньодисциплінарних досліджень.

Отже, використання сукупності загальнонаукових, конкретно-історичних, спеціально-історичних, джерелознавчих та міждисциплінарних методів пізнання створює належні умови для досягнення поставленої мети. Застосовані теоретико-методологічні принципи та використані методи дали змогу провести дослідження неупереджено, системно і комплексно, висвітлити визначені аспекти проблеми у взаємозв'язку з процесами та подіями, що відбувалися в грошовій системі України з часів Київської Русі до відновлення незалежності української держави у 1991 р..

У другому розділі **«Монетно-грошова система Київської Русі»** висвітлюється становлення та розвиток монетно-грошової системи Київської Русі.

У підрозділі 2.1 «*Іноземний вплив на розвиток монетної справи Київської Русі*» розглянуто іноземні монетні системи, які були в обігу на території сучасної України і яким чином вони впливали на розвиток монетно-грошової системи України-Русі. В підрозділі підкреслені передумови становлення грошової системи Київської Русі.

У підрозділі 2.2 «*Формування монетно-грошової системи Київської Русі*» досліджено еволюцію перших грошей Русі – срібляників та златників, які були

спонукаючим елементом, після запровадження християнства, у формуванні економічної системи Русі. Також приділяється увага дослідженню монет доби Ярослава Мудрого (срібні монети).

У підрозділі 2.3 «Гривня – основа грошової системи Київської Русі» висвітлено монету одиницю – гривню, як основу тогочасної грошової системи Русі. Розглянуто її розвиток, історичні передумови створення та функціонування її на території України.

У **Третьому розділі «Монетно-грошова система ранньомодерної України (1325-1795 р.)»** розкрито розвиток грошей України під владою іноземних держав, зокрема Польсько-Литовської держави та Російської імперії. Також розглядається спроба відновити власну монетно-грошову систему в добу козацької держави.

У підрозділі 3.1 «Грошові системи на українських землях часів Польсько-Литовської держави» висвітлено функціонування іноземних монетних систем в Україні, зокрема активна їх діяльність на Західній Україні та створення Львівського монетного двору.

У підрозділі 3.2 «Зародження та становлення грошового виробництва козацької держави» розглядається спроба в добу козаччини створити власне українську грошову систему, її становлення і розвиток. Також висвітлюються іноземні гроші на території України.

У підрозділі 3.3 «Руїна, стан грошової системи та поширення грошової системи Російської імперії в Україні»: занепад козацької грошової системи, поширення російської грошової системи, впровадження рубля та остаточне знищення української державності та монетно-грошової системи.

У **Четвертому розділі «Гроші на території України з 1917 по 1991 рр.»** висвітлюється багаточисельна спроба створення української держави та монетно-грошової системи та грошових систем на території України в роки поневолення.

У підрозділі 4.1 «Монетно-грошова доби української революції» розглядається становлення та розвиток «нової» монетно-грошової системи заснованої на гривні, карбованці та шагу та намагання зберегти створену монетно-грошову систему в нестабільні роки та постійної зміни влади. Особливо підкреслюється увага на укріпленні гривні на фоні революційних подій.

У підрозділі 4.2 «Монетно-грошова система окупованих українських земель у 1918-1944 рр.» досліджуються гроші поневолених українських земель з 1918 по 1944 рр., а саме представлені грошовими системами Польщі, Угорщини та Третього Рейху.

У підрозділі 4.3 «Гроші ОУН – УПА з 1942 по 1953 рр.» розглядаються грошові документи військових українських організацій ОУН – УПА, як борців за незалежність України.

У підрозділі 4.4 «Грошові реформи СРСР у 1947 та 1961 рр.. Ювілейні монети, як історична цінність»: грошові реформи СРСР 1947 та 1961 рр., та їх вплив на розвиток монетно-грошової системи, ювілейні монети як відображення історичного минулого не тільки СРСР, а й України зокрема.

У **висновках** обґрунтовано теоретичні узагальнення й нові підходи до вирішення наукових проблем, які стосуються питань розвитку монетно-грошових систем у контексті розвитку української державності. Основні результати дослідження зводяться до таких положень:

По-перше, історіографія проблеми еволюції національних грошових знаків в контексті розвитку Української держави пройшла кілька етапів у своєму розвитку, що відрізняються якісними та кількісними показниками. Дослідники попереднього часу зробили великий внесок у її вивчення, збільшили кількість документального матеріалу, яким може оперувати історична наука.

Критеріями періодизації історіографічного процесу стали зміни в методології, концепції та проблематики досліджень зі вказаної теми з урахуванням історико-хронологічного підходу. В працях дослідників імперського періоду відображалися монетно-грошові відносини часів Київської Русі, натомість вивчення грошового карбування у часи пізнього середньовіччя обмежувалися фрагментарними відомостями про монети, які використовували.

У працях радянського періоду простежується хаотичний розвиток та дослідження даної проблематики: від загального дослідження проблеми в 1920-30-ті рр. до її якісного вивчення впродовж 1960-80-х рр. Незважаючи на значну кількість праць, які вийшли у світ протягом 1920-80-х рр., питання еволюції національних грошових знаків та монетно-грошової системи України було спеціалізованим і досить ґрунтовно дослідженим, хоча висвітлення доби Української демократичної революції 1917-1921 рр. було під забороною.

Неупереджена узагальнювальна переоцінка напрацьованого науковцями матеріалу української революції 1917-1921 рр., дослідження грошей тих часів розпочалося в Україні на початку 1990-х рр. Звільнення від диктату комуністичної ідеології створили умови для багатогранного висвітлення питань. Зараз науковці більш докладно зупиняються на окремих питаннях історії гривні доби Київської Русі, монетно-грошовій системі ранньомодерної України.

Джерельна база наукової проблеми представлена пам'ятками письмового типу, які поділяються на опубліковані і наративні роди.

У процесі дослідницьких операцій із джерелами з'ясовувалися їх наукова цінність для дослідження проблеми, атрибуція, автентичність, достовірність, ступінь об'єктивності вміщених фактів та відомостей. Водночас, у процесі роботи встановлювалося, які документи вже застосовано у працях попередників. Джерельна база із зазначеної теми достатньо репрезентативна і цілковито дозволяє розв'язати досліджувані питання.

Базуючись на загальновідомих принципах історичної науки, таких як історизм, об'єктивність, системність і комплексність, багатофакторність, діалектичний принцип, із застосуванням історичного, цивілізаційного, модернізаційного, регіонального, системного та структурно-функціонального підходів, а також загальнонаукових, конкретно-історичних, спеціально-історичних, джерелознавчих, міждисциплінарних методів, автор здійснив спробу провести комплексний аналіз процесу еволюції національних грошових знаків в контексті розвитку української державності. Застосовані теоретико-методологічні підходи, принципи та методи дали змогу провести дослідження неупереджено, системно і комплексно, висвітлити визначені аспекти проблеми у взаємозв'язку з процесами та подіями, що відбувалися на території України в період Київської Русі, добу українського бароко та Української національно-демократичної революції 1917-1921 рр.

По-друге, основою грошової системи Київської Русі була гривня. Походження терміну від прикраси на голові чи голова худоби, це зв'язувало з попереднім етапом розвитку грошей – натуральним обміном, тоді використовували шкури худоби, куниць, інших пушних тварин. Гривня мала три значення: вагова, лічильна, монетна. Вагова гривня змінювалась з віками, а лічильна гривня називалася гривнею кун і в її складі в різні часи була різна кількість монет. Стабільними були лише монетні гривні, вони були кількох типів: київські, чернігівські, новгородські, татарські, литовські.

В кінці X ст. в Київській Русі карбували власні монети – златники та срібляники. Їх карбували при Володимирі Великому, Ярославі Мудрому, Святополку Ярополчичу та Олегу-Михайлу Тмутараканському. Причина карбування монет була політична. Цими діями князі показували військову мгутність та силу своєї держави. Карбування монет було особливим, не таким як в інших країнах.

Паралельно з використанням металевих грошей, натуральний обмін теж використовувався. Люди обмінювалися цінними хутрами. В різні часи багато понять в Україні означало сучасне слово «гроші». «Грошами» виступали: скот, пенязі, куни та денги. На появу таких назв впливали назви грошей інших держав.

Головну роль давньоруські монети відіграють як пам'ятки політичних відносин доби феодалізму. Монети виступають коштовним та цінним історичним джерелом при дослідженні міжнародних відносин та внутрішньої політики періоду найвищого розквіту Київської Русі. За весь період руського обігу грошей, чеканка є короткочасною подією. Але, карбування відіграло роль не стільки у задоволенні грошового обігу Київської Русі, точніше в його потребі, а як символ незалежності і економічної сили Русі.

У другій половині XIV – початку XVI ст. грошова система активно розвивалася, наприкінці XVI ст., розвиток призупиняється. Приплив іноземних, зокрема празьких грошей призупиняється. Активні зміни відбуваються і на західній Україні. Відбувся процес злиття двох грошових систем – української (галицької) та польської. Низькоякісні львівські півгроші (схожі на польські) витісняють високоякісні руські монети. Галицькі півгроші були символом автономного грошового господарства.

Після правління Володимира Ольгердовича в Києві монетний двір припиняє свою діяльність. Це відбулось у 1394 році.

В той час монетно-грошова система України була в процесі стагнації, а грошовий обіг, навпаки, дуже сильно розвивався, за допомогою іноземних грошей, в другій половині XIV – початку XVI ст., наприкінці XVI ст. процес підйому поступово призупиняється.

Зародження та розвиток козацької грошової системи є досить неоднозначним явищем, яке викликає десь багат дискусій. Достеменно не відомо чи карбувалися власні гроші у Б. Хмельницького, але деякі факти

підтверджують це. Єдиний доведений фкт того, що як в політичному плані так і в монетно-грошовій системі Україна потерпала від загарбання і поширення іноземних грошей. Все це нівілювало спроби створити або продовжити старі традиції української монетно-грошової системи.

Грошові відносини в Україні були активними та свідчили про те, що Україна брала участь в загальноєвропейському грошовому розвитку та процесах. Російські гроші дуже швидко поширювались по території України і це вже було наслідком відсутності своєї державності. Це явище в майбутньому відіграє негативну роль в створенні власної грошової системи.

По-третє, доба української революції привнесла дуже багато нового в монетно-грошову систему. Саме в той період з'явилися гроші України, які були закріплені золотим запасом, що безумовно виступало ознакою динамічного державотворення. Намагаючись сформувати незалежні фінансові системи, уряди УНР доби УЦР і Директорії та Української Держави переслідували стратегічну мету: позбутися економічної залежності від РСФРР і створити власну грошову одиницю. Однак, в умовах громадянської війни та іноземної збройної інтервенції уряди УНР доби УЦР і Директорії та Української Держави лише частково виконали вищевказані завдання. Таким чином, наслідком реалізації самостійної грошової політики УЦР, Гетьманату і Директорії стало:

- 1) запровадження національної валюти – гривні і карбованця;
- 2) активне використання поряд з національною валютою іноземних грошових одиниць – австро-угорських крон, німецьких марок, російських рублів;
- 3) розповсюдження заміників грошових знаків (грошових сурогатів, місцевих і приватних бон).

По- четверте, міжвоєнний етап та період Другої світової війни стали для населення Західної України одними з найскладніших як з політичного, так і з соціально-економічного погляду. Хоча принцип

самовизначення націй отримав після першої світової війни загальне визнання, він застосовувався не завжди, внаслідок чого не всі народи здобули державність. Це, зокрема, і західні українці.

Різні частини Західної України потрапили під контроль таких держав, як Польща, Чехо-Словаччина, Угорщина, Румунія. Політичні та економічні процеси в кожній з цих країн мали настільки значний вплив на підневільні західноукраїнські території, що українці не мали жодної можливості отримати суверенітет і створити власне грошове господарство. Ситуація, яка спостерігалась у грошовому обігу Закарпаття, Східної Галичини, Західної Волині та Буковини, на той час була вкрай не вигідною для українців. Особливо негативний вплив мали роки німецької окупації під час Другої світової війни. Окупаційний уряд здійснював неодноразові емісії так званих «окупаційних», нічим не забезпечених грошей, випуск яких завжди призводив до знецінення національної валюти. Через велику кількість різноманітних грошових знаків на території Західної України в той період існували сприятливі умови для фальшування грошей.

По-п'яте, Грошові документи ОУН – біфони, сягають корінням у практику фінансової діяльності громадських організацій суспільно-політичної, просвітницько-педагогічної релігійної та іншої спрямованості, які діяли в Галичині наприкінці XIX — початку XX ст. Друкувались грошові документи впродовж 1942 – 1950 рр. у підпільних друкарнях ОУН. Талановиті художники засобами графіки зуміли охопити не лише всі етапи боротьби, а й провести історичні паралелі з визвольними змаганнями в Україні у 1917 – 1920 рр. Безпосередню участь у їх виготовленні брав відомий художник-графік Ніл Хасевич. Відомо близько 125 грошових документів на патріотичну тематику з традиційними повстанськими гаслами, приурочених до пам'ятних свят і важливих подій в історії українського державотворення. Українські грошові

документи – біфони – періоду визвольної боротьби 1942 – 1957 рр. це унікальні зразки грошей новітнього періоду історії. України.

По-шосте, фінансова криза, що посилилась після Жовтневого перевороту, призвела до хаосу в грошовому господарстві перших років радянської влади. Гроші, крім уряду РРФСР, виготовляли приватні особи, державні заклади. Поширювались такі гроші на чітко означеній території (т. зв. «локальні» гроші). Унормувати грошові відносини вдалося лише внаслідок проведення грошової реформи 1922 – 1924 рр., коли було створено єдину грошову систему на всій території СРСР. Подальший розвиток грошових відносин пов'язаний зі змінами, що почались з 1926 р. Було встановлено курс радянського рубля щодо долара США. Визначено золотий вміст рубля. У ході Другої світової війни грошове виготовлення значно скоротилось у зв'язку із евакуацією Ленінградського монетного двору. У час правління в СРСР Й. Сталіна з'являються «табірні» гроші, що були в обігу у в'язницях Державного управління таборів.

Грошова реформа 1947 року ліквідувала наслідки війни у сфері грошового обігу. Було дещо відновлено вартість рубля, зміцнено його роль як міри вартості та засобу обігу. А реформа 1961 року ввела нові монети. Комплект бронзових номіналів замінився таким же, монети вищої вартості (з мідно-нікелевого сплаву білого кольору) доповнилися двома новими видами — 50 коп. і 1 руб.

Плюс до того розвиток грошової системи держави відображає історію цієї держави, її економіку на окремому історичному етапі. Випуск пам'ятних і ювілейних монет зіграв велике історичне та культурне значення.

Отже, гроші виступають гарним критерієм успішності та міцності держави. Досліджувана тема потребує більшого дослідження. Основні історичні періоди до національних фінансів розглядаються в усі часові періоди українського державотворення в вигляді еволюції. Успішний розвиток та розбудова держави, з усіма її підсистемами, повинна спертися на набутки попередніх поколінь, які сягають прадавніх віків і паралельно робити висновки.

Саме в періоди зародження та відродження української державності закладався фундамент національної монетно-грошової системи та продовжувались їх фінансові традиції, а часи поневолення слугували джерелом нових надій, нових сподівань і загартування національної самоідентичності.

АНОТАЦІЯ

Погановський А. О. Еволюція національних грошових знаків на території України (IX ст. – 80-ті рр. XX ст.) – На правах рукопису.

У роботі розглядається розвиток монетно-грошових систем, як один з головних критеріїв розвитку і успішності Української Держави з часів Київської Русі і до незалежності України на поч. 90- х рр. XX ст..

За допомогою аналізу наявної літератури, опублікованих джерел та періодики, автору вдалося дослідити еволюцію національних грошових знаків.

Вдалося проаналізувати причини становлення монетно-грошової системи Київської Русі та роль іноземних систем в її розвитку, докладніше розглянуто питання гривні, як основи монетно-грошової системи Русі-України.

Після розгляду періоду ранньомодерної України (1325-1795 рр.) автор робить висновки, що саме в цей момент української історії виникає криза не тільки в політичній сфері, а й в фінансово-економічній. Відсутність власної держави впливали на те, що монетно-грошова система майже припинила своє існування. Її почали заміщувати іноземні, але в козацькі часи були спроби її відродити і на короткий період це вдалося. Автор підвів підсумки, що руйнування козацької грошової системи у XVII ст., безумовно впливало на ліквідацію Запорізької Січі у 1775 році.

Українська революція 1917-1921 рр. змогла відродити українську грошову систему і разом з нею Українську Державу, хоч і не надовго. Саме, в той час карбування та друкування власне українських грошей досягає апогею з часів Київської Русі, та навіть перевищує його.

Досліджено гроші та грошові документи держав загарбників української землі з 1918 по 1944 рр.. Окремо увагу приділено грошовим документам ОУН – УПА.

Радянська монетно-грошова система займає окрему нішу в дослідженні, бо створена в роки радянської влади система значно вплинула на розвиток монетно-грошової системи незалежної України.

Основні історичні періоди до національних фінансів розглядаються в усі часові періоди українського державотворення. Саме в періоди зародження та відродження української державності закладався фундамент національної монетно-грошової системи та продовжувались їх фінансові традиції, а часи поневолення слугували джерелом нових надій, нових сподівань і загартування національної самоідентичності.

Ключові слова: Гроші, українська державність, гривня, монетно-грошова система, ранньомодерна Україна, еволюція грошових систем.

SUMMARY

Pohanovsky A. The evolution of national banknotes on the territory of Ukraine (IX century - 80th years of XX century) - On the rights of a manuscript.

The paper considers the development of monetary and monetary systems as one of the main criteria for the development and success of the Ukrainian State since the time of Kievan Rus and until the independence of Ukraine at the beginning. 90's of the twentieth century.

Through the analysis of available literature, published sources and periodicals, the author was able to investigate the evolution of national banknotes. It was possible to analyze the reasons for the formation of the monetary system of Kievan Rus and the role of foreign systems in its development.

After considering the period of early modern Ukraine (1325-1795), the author concludes that it is at this moment of Ukrainian history that a crisis arises not only in the

political sphere, but also in the financial and economic. The absence of their own state influenced the fact that the monetary system almost ceased to exist. It began to be replaced by foreign, but in Cossack times there were attempts to revive it, and for a short period it succeeded. The author summarized that the destruction of the Cossack monetary system in the seventeenth century certainly influenced the liquidation of Zaporizhzhya Sich in 1775.

The Ukrainian Revolution of 1917-1921 was able to revive the Ukrainian monetary system and with it the Ukrainian State, though not for long. At that time, the minting and printing of the Ukrainian money itself reached its height and even exceeded its peak.

The money and monetary documents of the states of the invaders of the Ukrainian land from 1918 to 1944 were studied. Particular attention was paid to the OUN - UPA monetary documents.

The Soviet monetary and monetary system occupies a separate niche in the study, because the system created during the Soviet period has greatly influenced the development of the monetary and monetary system of an independent Ukraine.

The main historical periods before national finances are considered in all periods of the Ukrainian state-making. It was during the birth and revival of Ukrainian statehood that the foundations of the national monetary and monetary system were laid and their financial traditions continued, and the times of enslavement served as a source of new hopes, new hopes, and a tempering of national identity.

Keywords: Money, Ukrainian statehood, hryvnia, monetary and monetary system, early modern Ukraine, evolution of monetary systems.